

BESZÁMOLÓ SZAKMAI KONFERENCIÁN VALÓ RÉSZVÉTELÉRŐL

Készítette: Dr. Jánosi Andrea

„A büntetőeljárás kodifikáció koncepcionális kérdései – várakozások és elvárások” c. szakmai konferencia
2013. november 12.
Helyszín: ELTE ÁJK Magna Aula

A rendezvény szervezője: ELTE ÁJK, Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Tudományos Diákkör

1. A konferencia előadói:

A konferencia előadói	
Dr. Bánáti János	a Magyar Ügyvédi Kamara elnöke
Prof. Dr. Bárd Károly	egyetemi tanár, CEU
Dr. Belovics Ervin	legfőbb ügyészégi tanácsos, büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes
Prof. Dr. Erdei Árpád	professor emeritus, ELTE ÁJK, a Büntető Eljárásjogi Kodifikációs Bizottság elnöke
Prof. Dr. Farkas Ákos	egyetemi tanár, ME ÁJK
Dr. Gáva Krisztián	helyettes államtitkár, KIM
Dr. Márki Zoltán	kúrai tanácselnök

2. A konferencia témájának indokoltsága:

A konferencia az igazságszolgáltatás, így különösen a büntetőeljárás vonatkozásában rendkívül naprakész témát, a büntetőeljárásról szóló új törvény kodifikációjához kapcsolódó elvárásokat és várakozásokat vizsgálta.

A konferencia előadói egyben a kodifikációs bizottság tagjai, akik habár a koncepció-tervezet tartalmát jól ismerték, azonban az abban megfogalmazottakat, a bizottság konkrét állásfoglalását az egyes kérdések vonatkozásában – tekintettel arra, hogy a munka még nem fejeződött be – nem ismertethették. Felmerült ugyanakkor számos olyan kérdés, amely tekintetében talán a bizottság tagjainak álláspontja sem volt egyértelműen egységes, s feltehetően a szakmai üléseken is érdemi vita tárgyát képezte.

A kodifikációs bizottság és egyben a konferencia előadóinak személyi összetételét tekintve látható, hogy abban az elmélet és a gyakorlat képviselői egyaránt megjelentek. A bizottság munkáját Dr. Erdei Árpád professzor emeritus (ELTE ÁJK), volt alkotmánybíró vezeti.

A szakmai konferencia két érdemi részből állt. Az első szerkezeti egységben klasszikus előadásokat hallgathattak meg a jelenlévők. Dr. Gáva Krisztián helyettes államtitkár ismertette a kodifikáció szükségességét, Dr. Bárd Károly egyetemi tanár (CEU) az Emberi Jogok Európai Bíróságának a büntetőeljárással szemben támasztott elvárásait, míg Dr. Farkas

Ákos egyetemi tanár (ME-ÁJK) az eljárással szemben támasztott mindazon követelményeket, amelyek hazánk Európai Unió tagságából erednek. A konferencia második részében kerekasztal beszélgetésre került sor, ahol a klasszikus jogász hivatások képviselői ismertették álláspontjaikat, az általuk észlelt problémákat, illetve tettek esetleges megoldási javaslatokat azokra.

3. A konferencián elhangzott előadások lényegi elemei:

A. Dr. Gáva Krisztián - „A büntetőeljárás törvény szükségessége és igényei”

Dr. Gáva Krisztián a kódifikáció létjogosultságát részben azzal magyarázta, hogy a büntetőeljárásról szóló törvény ezidáig számtalan módosításon esett keresztül. Így míg az 1973. évi I. törvényt 57 alkalommal, addig a 1998. évi XIX. törvényt immár 88 ízben módosították. Ez utóbbiak közül 9 tekinthető átfogó, komplex módosításnak. (2010 óta 18 alkalommal módosult a Be., amelyekre a korábbi módosítások teljes megváltoztatása is jellemző.)

A kódifikáció vonatkozásában alapvető célkitűzés, hogy olyan koncepció kerüljön kidolgozásra, amely a fő irányvonalakat ugyan megmutatja, azonban nem köti meg túlzottan a későbbi kódifikációs bizottság kezét. Kíváncságot továbbá a hatékonyság követelményének való megfelelés, figyelemmel a nemzetközi elvárásokra is.

Megjegyezte, hogy a büntetőeljárásról szóló törvény kódifikációja kapcsán tervezik a szakmai egyeztetést is, remélve azonban azt, hogy „óriási” vitát az elkészült szöveg nem fog eredményezni.

B. Prof. Dr. Bárd Károly - „A Strasbourgi Bíróság által a korszerű büntetőeljárással szemben támasztott követelmények”

Prof. Dr. Bárd Károly a hazánk büntetőeljárás rendszerével szemben támasztott követelmények, továbbá a kódifikációs munka vonatkozásában arra hívta fel a figyelmet, hogy a vegyes eljárási rendszerben alapvetően a nemzeti törvényhozás dönti el, hogy például milyen akkuzatórius eljárási elemeket vesz át, vagy hogy hogyan oszlik meg a hatáskör a nyomozó hatóság és az ügyész között. Emellett a Strasbourgi Bíróság a tagállamokra bízta a feladatok megosztását, illetve a jogorvoslatok szabályozását is. Az emberi jogok tiszteletben tartása is elsődlegesen az egyes államok feladata, amelyek korlátozása pusztán legitim cél, illetve az arányosság kritériumának szem előtt tartása mellett lehet elfogadható. A pozitív kötelezettség doktrínája ugyanakkor egyrészt kriminalizálási kötelezettséget ró az államokra, másrészt az eljárási jogszabályokkal szemben pedig azt az elvárást támasztja, hogy a sértettek jogainak védelme érdekében garantálja az elkövetők felelősségre vonását.

Az érdeklődők a strasbourgi esetjog tükrében a terhelti jogok érvényesülésének egyes kérdéseivel is megismerkedhettek. Ennek egyik neuralgikus pontja az anonim tanú intézménye, amely alapvetően a konfrontáció jogának korlátozásával jár egyben. Az előadó ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy nem mindegy, hogy az állam bűnüldözési érdeke vagy más személyek (tanú) érdekében kerül sor a terhelti jogok korlátozásra. A büntetőjogi felelősség kérdésében való döntés azonban nem alapulhat csak vagy döntő mértékben anonim tanú vallomásán.

A másik aspektus a tisztességes eljárás követelményének érvényesülése, illetve a tisztességes eljárás általános mércéjétől való eltérés lehetősége. Az előadó a Saunders kontra Egyesült Királyság ügyben 1996. december 17-én hozott ítéletre utalt, amely alapján a vád tárgyává tett bűncselekménytől függetlenül megilleti a terheltet a tisztességes eljáráshoz való jog.

Meghatározott jogok vonatkozásában (lásd: „eleve korlátozható jogok” köre) az Egyezmény lehetővé teszi korlátozásukat. Ilyen eltérő mérce a 6. cikk (tisztességes eljáráshoz való jog) esetében nem merülhet fel. Azonban például a magánszférához való jog kapcsán az Egyezmény arra - csakis a szükségesség, arányosság kritériumának érvényesülése mellett - lehetőséget ad.

A védelemhez való jognak az eljárás kezdetétől érvényesülnie kell, az még a nyomozás érdekeire hivatkozással, rövid ideig sem korlátozható. Így például az előzetes letartóztatás meghosszabbítása esetén az iratismereti jog biztosítása a nyomozás során újraszabályozandó, a fegyverek egyenlőségének elvét ugyanis e körben is garantálni kell.

A bizonyítás korlátai tekintetében a Strasbourg-i Bíróság széles mozgásteret biztosít az államok számára. Az előadó utalt az 1984-es kínzás elleni ENSZ-egyezményére, amely azonban csak a vallomásokra vonatkozóan fogalmaz meg elvárásokat. Emellett pedig kitért arra, hogy az Egyezmény értelmében az eljárás még lehet tisztességes, ha a bizonyítás során más jog, pl.: magán- és családi élet tisztelben tartásához való jog (8. cikk) megsértését megállapítják, ugyanakkor a 6. cikk nem sérül. Összességében utalt arra, hogy habár a Strasbourg-i Bíróság a bizonyítékok beszerzésével kapcsolatosan jelenleg még elnéző, ugyanakkor a fejlődés eredményeként szigorodás várható a jövőben e tekintetben.

A terhelti jogokhoz, valamint a védelemhez való jog garantálásához kapcsolódóan érdemes megjegyezni azt is, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezménye a sértetti participációs jogokról nem rendelkezik, amely arra enged következtetni, hogy a tisztességes eljárás alanya a terhelt, nem pedig a sértett.

C. Prof. Dr. Farkas Ákos - „Az Európai Unió elvárásai az egyes tagállamok büntetőeljárás szabályaival szemben”

Az ún. európai büntetőjog kialakulása folyamatos fejlődési folyamat eredménye, amelynek létezése, létjogosultsága a mai napig is több ízben kritika tárgyát képezi. Az Európai Gazdasági Közösség létrejötte 1957-ben még pusztán gazdasági törekvéseken alapult. A büntetőjogi harmonizáció egyik kiemelt állomása az EU pénzügyi érdekeinek védelme. Emellett azonban a horizontális együttműködés is folyamatosan szerepet kapott. A jogsegély típusú együttműködés mellett megjelent a kölcsönös elismerés elvének érvényesülése (Cardiff-i Csúcs) is.

Különösen érdekes kérdéskört vet fel a bizonyítás szabályai a több tagállam területén elkövetett, határokon átnyúló elemekkel bíró bűncselekmények vonatkozásában. Ide kapcsolódik ugyanis a másik tagállam területén beszerzett bizonyítékok elfogadhatóságának és felhasználhatóságának kérdése.

Az eljárás tekintetében ugyancsak kiemelt szerepe lehet az Európai Ügyészség felállításának. Habár a Lisszaboni Szerződés már az Eurojust-ból kialakuló ügyészi szervezet kialakítását preferálja, azonban ezidáig még nem született konszenzus. (Az intézmény felállítására vonatkozóan 2013 júliusában már rendelet javaslatot tettek közzé.)

A nyomozás szabályai tekintetében jól látható, hogy a tagállamok között jelentős eltérések mutatkoznak. (Lásd részletesen: Dr. Ligeti Katalin (szerk.): Towards a prosecutor for the European Union: A comparative analysis. Hart, Oxford - Portland, 2013.)

***

KEREKASZTAL BESZÉLGETÉS

„Három jogász hivatásrend várakozásai az új büntetőeljárás törvénnyel szemben”

D. Dr. Bánáti János - a Magyar Ügyvédi Kamara elnöke

Dr. Bánáti János a kódifikáció, illetve a büntetőeljárásról szóló törvény korábbi módosításai vonatkozásában az eljárási garanciák biztosításának prioritására utalt, hangsúlyozta, el kell kerülni azt, hogy esetlegesen maguk a módosítások eredményezzék az eljárási garanciák sérelmét. (Lásd például: megszűnt az a rendelkezés, miszerint védői indítványra kötelező volt bizonyos esetekben a szakértő kirendelése.)

Hangsúlyozta, hogy a koncepcióval szembeni elvárás egyik központi eleme, hogy a gyorsítás helyett a hatékonyság élvezzen elsődleges szerepet. Az ügyteher vonatkozásában megjegyezte, hogy tekintettel az adott bírói létszámra és ügyszámra, javítani a helyzeten logikusan akkor lehet, ha kevesebb az input. Emellett ugyancsak szükséges lehet a legalitás és az officialitás elvének újragondolása, a magánindítványra üldözendő bűncselekmények körének a kiszélesítése, ahogyan a vádról való egyezkedés tartalommal történő kitöltése is, hiszen a tárgyalásról lemondás jelenleg csak részben kínál megfelelő alternatívát. Figyelemmel kell lenni arra is, hogy a tárgyaláson való jelenlét jogából immár kötelezettség lett, illetve oda kell telepíteni a védői jogokat, ahol az ügy ténylegesen eldőlt. Jelenleg a Be. koncepciójához képest „fejre állt” a nyomozás és a tárgyalás viszonya, ami ugyancsak rendezést igényel.

E. Dr. Belovics Ervin - legfőbb ügyészségi tanácsos, büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes

A hozzászólás a büntetőeljárás rendezésének meghatározásával vette kezdetét, ahol az előadó Roxin szavait idézte, miszerint az „Az alkotmány szeizmográfja...”. A „monstre ügyek kapcsán” felvetette a túlbizonyítás jelenlegi problémáját, amely ugyancsak a kódifikáció szükségességét támasztja alá. Ehhez azonban elsődlegesen az alapok meghatározására van szükség, így például materiális v. formális/jogi igazság, a bírói bizonyításban játszott szerepe, stb.

A jelenlegi rendszerben rejlő esetleges problémáforrásként hívja fel a figyelmet arra, hogy ha például a törvényes vád hiánya az eljárás megszüntetését eredményezi, akkor a bíróság végzésében indokolási kötelezettségének eleget téve kifejti, hogy az ügyésznek mely hibákat kell kiküszöbölnie. Kérdéses ugyanakkor, hogy ebben az esetben a döntésnek res iudicata hatást kellene kiváltania, amely korlátot jelentene abban, hogy az ügyész újra vádat emelhesen.

F. Dr. Márki Zoltán – kúriai tanácselnök

Dr. Márki Zoltán hozzászólásában emlékeztette a hallgatóságot, hogy a korszerű eljárás elemei, követelményei a következők: időszerű – egyszerű – garanciális eljárás. Habár a legalitás, officialitás szűkülése, valamint a konszenzuális elemek terjedése időleges munkateher csökkenést eredményez(ett), azonban egy idő után megfordult a tendencia. A külön eljárások száma, ahogyan az alapeljárásban bővültek a kontradiktórius elemek, egyre nőtt. A koncepciót a beavatkozási pontok gyűjteményeként értékeli.

G. Dr. Erdei Árpád – professor emeritus, a kódifikációs bizottság elnöke

A kerekasztal beszélgetés moderátora Prof. Dr. Erdei Árpád utalt arra, hogy a korábbi kódifikációs bizottságban a „monstre ügyek” kezelése jelentette az egyik legnehezebb kérdést. A vegyes rendszer véleménye szerint ma nem ugyanaz, mint az a XIX. század végén volt. Ma már a törvény ugyanis nem tartja olyan fontosnak a materiális igazság megállapítását, lásd: Be. 75. §. *„A bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni, azonban, ha az ügyész nem indítványozza, a bíróság nem köteles a vádat alátámasztó bizonyítási eszközök beszerzésére, és megvizsgálására.”* Ha tehát nem veszi át a vád feladatait a tényállás felderítésében, úgy nem tud a materiális igazság felderítésére törekedni.

A kerekasztal beszélgetésben résztvevő szakértőknek Prof. Dr. Erdei Árpád a kétfokú fellebbezés szükségességét, a harmadfokú bíróság hatáskörének, a felülbírálat terjedelmének esetleges bővítését vetette fel kérdésként (például: jelentős eltérés első- és másodfok között, de nem a bűnösség kérdésében), illetve az erre vonatkozó véleményük kifejtését kérte.

Dr. Márki Zoltán szerint a harmadfokú eljárás nem hagyományos értelemben vett kiküszöbölése a másodfokú bíróság határozatában lévő hibáknak, emellett vitakérdésnek tekinti, hogy kiszélesítsék-e annak körét, például jelentősen eltérő büntetésekre is. Dr. Belovics Ervin szerint a másodfok ténybíróság jellegének erősítése mellett bővíthető a harmadfok jelentősége is. Dr. Bánáti János véleménye alapján tényként kell elfogadni a bíróság szervezetét, a másodfok ténybíróság jellegének erősítése szükséges, illetve a harmadfok hatáskörének szélesítése (sokszor nem is a bűnösség a legjelentősebb kérdés – pl.: sok bűncselekmény miatt folyó eljárásban egy újabb bűnösség megállapítása).

Prof. Dr. Erdei Árpád következő kérdése a külön eljárások számára, valamint azok jellegére irányult. Felülvizsgálandó-e ez valamilyen tekintetben? Dr. Belovics Ervin véleménye szerint csökkenthető lenne a külön eljárások száma. Így három külön eljárás (tárgyalás mellőzése, tárgyalásról lemondás, bíróság elé állítás) például ugyanabból az alapból merít, emellett a fiatalkorúakkal szembeni külön eljárás, valamint a katonai eljárás szükségessége is megfontolandó. Dr. Bánáti János szerint célravezető lenne, ha a pótmagánvádas eljárás egy új külön eljárás lenne.

Prof. Dr. Erdei Árpád utolsó kérdésként a nyomozó hatóság és ügyész kapcsolatát vetette fel. Dr. Bánáti János válasza szerint jelenleg a Be. nem tesz különbséget nyomozás és vizsgálat között, habár míg a nyomozás funkciója a tettes felderítése, amely a rendőrség szakmája, addig a vizsgálat a meghatározott bűncselekmény részleteit kívánja a „bíró asztalára tenni”, amelyet azonban az ügyésznek kellene uralnia. Dr. Belovics Ervin szerint jelenleg az ügyész felel a nyomozásért, azonban nincs ehhez megfelelő eszköze. A bűnügyi rendőrség olasz minta alapján esetleg az ügyész irányítása alá kerülhetne. Prof. Dr. Erdei Árpád a kérdésre adott válaszokat azzal zárta, hogy a nyomozó hatóságnak ki kell szolgálnia a vádlót.

***

A konferencián elhangzott előadások, hozzászólások remek lehetőséget teremtettek arra, hogy a hallgatóság bepillantást nyerjen a kódifikáció folyamatába, megismerje az annak szükségességét alátámasztó körülményeket, illetve mindazokat a követelményeket, amelyekre a bizottság tagjai is figyelemmel vannak.

A konferencia szervezőinek ezúton is szeretném köszönetemet és gratulációmat kifejezni.

Dr. Jánosi Andrea
egyetemi tanársegéd, ME-ÁJK
Magyary Zoltán Posztdoktori Ösztöndíjas kutató